informacije

društva bibliotekara slavonije i baranje osijek

I N F O R M A C I J E
DRUSTVA BIBLIOTEKARA SLAVONIJE I BARANJE OSIJEK

god. II, broj 2
Osijek
ožujak 1988.
izlazi povremeno

I Z D A J E

DRUŠTVO bibliotekara Slavonije i Baranje

Osijek, Bulevar JNA 24

U R E D N I Š T V O

Vera Erl

Dragutin Katalenac

Marija Koški

Antonija Kukuljica

Jasmina Lovrinčević

S A D R Ž A J

Obavijesti Upravnog odbora Društva

Obavijesti iz HBD-a

Vijesti iz biblioteka

Savjetovanja, seminari

Međubibliotečna suradnja

Kalendar skupova

Stručna literatura

U V O D N I K

Ovaj broj INFORMACIJA je tematski, budući da sadrži sažetke referata prezentiranih na savjetovanju DRUŠTVA BIBLIOTEKARA SLAVONIJE I BARANJE, OSIJEK održanom na Pedagoškom fakultetu 9.12.1987. godine povodom obilježavanja jubileja: Sto godina obrazovanja nastavnika u Slavoniji i Baranji, 25-godišnjici rada PA i 10-godišnjici rada Pedagoškog fakulteta. Tema savjetovanja bila je: BIBLIOTEKA U FUNKCIJI STRUČNOG, ZNANSTVENOG I ISTRAŽIVAČKOG RADA. Podnešeno je ukupno 11 referata koji su sa različitih gledišta obradili ovu temu. Naime o navedenoj temi govorili su bibliotekari iz Gradske i sveučilišne knjižnice, Osijek, kao i bibliotekari iz fakultetskih, specijalnih i narodnih biblioteka. Savjetovanju su prisustvovale i goščе iz Zagreba: mr. Anisja Čečuk, predsjednica HBD-a, i dr. Vesna Turčin, voditelj Studijske biblioteke NSB-a, koje su svojim izlaganjima doprinijeli potpunijoj obradi spomenute teme.

UREDNIŠTVO

S A D R Ž A J

1. Mr. Anisja Čečuk, predsjednica HBD-a, Zagreb

VISOKOŠKOLSKE BIBLIOTEKE KAO INFRASTRUKTURA U ZNANSTVENO-ISTRAŽIVAČKOM I OBRAZOVNOM RADU

2. Dr. Vesna Turčin, voditelj Studijske biblioteke NSB-a, Zagreb

BIBLIOTEČNA DJELATNOST KAO ZNANSTVENOISTRAŽIVAČKA INFRASTRUKTURA

3. Dr. Pavle Blažek, GISKO, Osijek

STANDARDI ZA BIBLIOTEKE SVEUČILIŠTA
BIBLIOTEČNO-INFORMACIJSKI SISTEM SVEUČILIŠTA

4. Dragutin Katalenac, GISKO, Osijek

STANJE I MREŽE KNJIŽNICA SVEUČILIŠTA U OSIJEKU

5. Nada Bojanić, GISKO, Osijek

DJELATNOST ODJELJENJA ZA OBAVEZNI PRIMJERAK SRH GRADSKE I SVEUČILIŠNE KNJIŽNICE OSIJEK

6. Vera Erl, Pedagoški fakultet, Osijek

BIBLIOTEČNO-INFORMACIJSKI ODSJEK PEDAGOŠKOG FAKULTETA OSIJEK U FUNKCIJI STRUČNOG, ZNANSTVENOG I ISTRAŽIVAČKOG RADA

7. Mr. Katica Ivić, Ekonomski fakultet, Osijek

BIBLIOTEKA EKONOMSKOG FAKULTETA U FUNKCIJI STRUČNOG, ZNANSTVENOG I ISTRAŽIVAČKOG RADA

8. Mr. Marija Koški, SAPONIA, Osijek

ULOGA SAPONIJSKE BIBLIOTEKE U ZNANSTVENO-ISTRAŽIVAČKOM RADU

9. Mr. Vesna Burić, Muzej Slavonije i Baranje, Osijek

STRUČNI, ZNANSTVENI I ISTRAŽIVAČKI RAD U 'KNJIŽNICI MUZEJA SLAVONIJE' OSIJEK

10. Marija Bajt, Narodna knjižnica i čitaonica, Slavonska Požega

ZNAČAJ STUDIJSKOG ODJELA U OKVIRU NARODNE KNJIŽNICE I ČITAONICE U SLAVONSKOJ POŽEGI

11. Antonija Kukuljica, Narodna biblioteka, Vukovar

STRUČNI STUDIJSKI RAD U OKVIRU RADA STUDIJSKE ČITAONICE PRI NARODNOJ BIBLIOTECI VUKOVAR

Mr. Anisja Čečuk

Predsjednica HBD-a, Zagreb

VISOKOŠKOLSKE BIBLIOTEKE KAO INFRASTRUKTURA U ZNANSTVENO-ISTRAŽIVAČKOM I OBRAZOVNOM RADU

Visokoškolske biblioteke svoje dvije osnovne funkcije – podršku obrazovnom i znanstveno-istraživačkom radu nastavnog osoblja i studenata – obavljaju od samog početka svog djelovanja, samo su se uvjeti i načini tokom stoljeća mijenjali.

Široki razvoj znanosti i istraživačkih aktivnosti, veliki broj znanstvenih informacija, neprekidni porast broja studenata i složenost informacijskih potreba nastavnog osoblja određuju osnovne pravce djelovanja visokoškolskih biblioteka danas.

Podršku znanstveno-istraživačkom, odnosno nastavnom radu matičnih institucija visokoškolske biblioteke ostvaruju, prije svega, otvaranjem pristupa zabilježenom svjetskom znanju. Tu svoju ulogu one ostvaruju: sistematskom nabavom, obradom i pohranjivanjem inozemne znanstvene i stručne literature, te adekvatnom diseminacijom informacija koje ona donosi (kvalitetna bibliotečna usluga, tiskani katalozi, kvalitetna referalno-informacijska služba itd.), suradnjom s ostalim bibliotekama istog znanstvenog područja, te graničnih i srodnih područja, koju nameće multidisciplinarni i interdisciplinarni pristup rješavanju pojedinih znanstvenih problema (međubibliotečna posudba i sl.), te povezivanjem s inozemnim bazama podataka u svrhu što bržeg i selektivnijeg pristupa novim informacijama. Usko povezana s navedenom je i funkcija sistematskog prikupljanja, registriranja i diseminiranja znanja nastalih na vlastitom tlu, odnosno na pojedinim znanstvenim područjima ili u vlastitim institucijama. Ona se ogleda u nabavi i obradi domaćih znanstvenih i stručnih publikacija, te bibliografskoj kontroli publicističke aktivnosti vlastite institucije ili šire.

Izuzetno važni zadatak biblioteke imaju i u uvođenju studentske populacije u znanstveno-istraživački rad. To se ostvaruje kako redovitom brigom o potrebnom fondu specijalne građe za dodiplomski studij, tako i upućivanjem u načine korištenja biblioteka i bibliotečnog fonda posebnim predavanjima i seminarima unutar određenih metodičkih kolegija u nastavnom programu.

Radi što efikasnijeg zadovoljavanja korisničkih potreba biblioteke se vezuju u sisteme, bilo na formalnoj ili na funkcionalnoj razini. Visokoškolske biblioteke vezuju se na razini sveučilišta, granski i u sistem znanstvenih i tehničkih informacija.

Prvi i najvažniji stupanj povezivanja je na razini znanstveno-stručnih područja, unutar kojeg su korisničke potrebe i problemi koje nameće način njihova razrješavanja istovrsni. Povezivanje u sisteme moguće je samo uz pretpostavku kvalitetnog i standardiziranog bibliotečnog poslovanja u bibliotekama koje se vezuju.

Visokoškolske biblioteke morale bi ozbiljnu pažnju posvetiti obrazovanosti vlastitog bibliotečnog osoblja na svim razinama, jer je to jedini način kojim se unutar matičnih institucija mogu izboriti za ravnopravni status u znanstveno-istraživačkom i obrazovnom procesu.

Dr. Vesna Turčin

Voditelj Studijske biblioteke NSB-a, Zagreb

BIBLIOTEČNA DJELATNOST KAO ZNANSTVENOISTRAŽIVAČKA INFRASTRUKTURA

Prema Zakonu o znanstveno-istraživačkoj djelatnosti u SR Hrvatskoj (Zagreb, 1986, čl.6), znanstvenoistraživačka djelatnost obuhvaća i znanstvenoistraživačk strukturu, pod kojim se pojmom podrazumjeva podloga za obavljanje znanstveno-istraživačkog rada, a to su, između ostalog, znanstvene biblioteke i referalni centri, znanstveno-informacijske i dokumentacijske službe i sistemi znanstvenih i tehničkih informacija.

Slijedeći Unescovu tipologiju biblioteka znanstvenoistraživačku infrastrukturu stvaraju primarno slijedeće biblioteke: nacionalne, općeznanstvene, visokoškolske i specijalne. Da bi zadovoljile svoj zadatak moraju se međusobno povezivati u mreže-sisteme, te djelovati koordinirano kao elementi određenih sistema, vodeći posebno računa o specifičnostima pojedinih znanstvenih područja. U takvim se mrežama-sustavima obavlja koordinirana nabava građe, vrši obrada građe prema standardima (tj. izraduju se vlastite baze podataka), te se razvija informacijsko-referalna djelatnost sa informacijama o fondu pojedine biblioteke o fondovima biblioteka u mreži te dostupom do stranih baza podataka koje nisu u zajedničkom sustavu. Uz financijsku i tehnološku podršku takvi sistemi moraju imati i kadrovsku podršku u stručnim referentima za pojedina znanstvena područja.

Iako u SR Hrvatskoj iz raznih razloga još nisu ostvareni svi preduvjeti za generalno umrežavanje, mora se poštivati i poticati svaki napor ka uređenju i osuvremenjavanju svake biblioteke ponaosob (kao elementa budućeg sistema) te iskorištavati svaku mogućnost za međusobnu vezu i koordinaciju između biblioteka. Izradom standarda, koncepcije bibliotečno-informacijskog sistema (BIS) i koncepcije sistema naučnih informacija (SNTI) na nivou SR Hrvatske i SFR Jugoslavije te nastavkom i kvalitetnijim radom na zajedničkim republičkim i međurepubličkim projektima, potrebno je što hitnije prići konkretnoj izgradnji mreža-sistema u SRH i SFRJ.

Dr. Pavle Blažek

GISKO, Osijek

STANDARDI ZA BIBLIOTEKE SVEUČILISTA
BIBLIOTEČNO-INFORMACIJSKI SISTEM SVEUČILISTA

U SFRJ su na snazi Standardi za biblioteke sveučilišta, a koji su prihvaćeni 1976. na VI. skupštini SDBJ u Sarajevu. I dosadašnji standardi regulirali su osnovnu djelatnost sveučilišnih biblioteka, te biblioteka fakulteta, ali, na žalost, moramo naglasiti da nemamo jedinstvenu mrežu sveučilišnih biblioteka SFRJ, te da i u ovoj oblasti ima specifičnih karakteristika, a koje su vidljive u generalnom individualitetu svakog sveučilišta.

Zbog jedinstvenijeg reguliranja ove stručne materije SDBJ formirao je Komisiju za općeznanstvene i visokoškolske biblioteke, te joj povjerio zadatak da priredi nacrt Standarda.
Ovaj nacrt upućen je na javnu raspravu, te se očekuje da će do travnja iduće godine dokument biti prihvaćen na narednoj skupštini SDBJ.
Nakon toga slijedit će izrada republičkih i pokrajinskih standarda, te u tom smislu možemo očekivati konačnu izradu Standarda, a u okvirima jedinstvenog jugoslavenskog Standarda.

U SRH, na inicijativu GISKO, Zajednica sveučilišta SRH formirala je Komisiju za bibliotečno-informacijsku djelatnost Zajednice sveučilišta SRH, a koja aktivno sudjeluje u cijelom nizu zajedničkih potreba naših Sveučilišta. Komisija je od svoga formiranja (1987) održala 4 sjednice, a 5. se održava 15.12.87. u Rijeci.

Kada je GISKO primila nacrt ovoga dokumenta, učinjeno je slijedeće; obavljene su rasprave u slijedećim razinama:

- Stručni kolegij GISKO - 16.10.1987.
- Voditelji fakultetskih knjižnica Sveučilišta u Osijeku i članica Sveučilišta - 5.11.1987.
- Znanstveno-nastavno vijeće Sveučilišta u Osijeku - 20.11.1987.

Zaključeno je: sve primjedbe dostavljaju se Komisiji SDBJ, a prethodno ih je razmotrila Komisija za bibliotečno-informacijsku djelatnost Zajednice Sveučilišta SRH - 9.11.1987.

Sve jugoslavenske primjedbe razmotrit će nadležno tijelo SDBJ, a nakon toga bit će izrađen jedinstveni STANDARD.

Postojeći nacrt Standarda definira suštinu djelatnosti, te ističe da **biblioteke sveučilišta potpomažu obrazovne i istraživačke procese na sveučilištu. U suvremeno doba svoje zadatke mogu ispunjavati samo ukoliko bibliotekarske metode rada proširuju pomoću metoda informacijskih nauka i ukoliko se organiziraju u računalima poduprt bibliotečno-informacijski sistem sveučilišta.**
Posebno je naglašeno 'da korisnici dobijaju dokumente i informacije koje su im potrebne za **njihov rad u radnoj organizaciji, studiranju i istraživanju** u vlastitoj biblioteci u sklopu sveučilišta'.

Opredjeljenja našega društva utemeljena su u razvoju:

- obrazovanja,
- studiranja,
- istraživanja,

a s ciljem da se do visokih granica razvije **ZNANOST** kao pokretač našega društva.
Ova tri zadatka primarna su komponenta, a i sva opredjeljenja Sveučilišta u Osijeku grade se na ovim kategorijama. U tom smislu Znanstveno-nastavno vijeće Sveučilišta u Osijeku podržava sve one elemente BIS-a koji će omogućiti razvoj:

- studiranja,
- istraživanja,
- znanosti.

Ovakva odluka donijeta je 20.11.1987. na sjednici Znanstveno-nastavnog vijeća Sveučilišta u Osijeku.

Standard za bibliotečnu djelatnost morat će omogućiti takve materijalne podloge koje će osigurati razvoj BIS-a u cjelini, a u svjetlu:

- dostupnosti svih dokumenata Sveučilišta u Osijeku,
- dostupnosti do elektronski publiciranih dokumenata,
- dostupnosti do baza podataka u zemlji i inozemstvu,
- sistematičnog i integralnog obrazovanja studenata za korištenje izvora informacija.

Dragutin Katalenac

OISKO, Osijek

STANJE I KARAKTERISTIKE MREŽE KNJIŽNICA SVEUČILIŠTA U OSIJEKU

Polazeći od tri osnovne pretpostavke o nezaobilaznom značaju znanosti za razvoj društva u cjelini, značaju informacije/knjige kao temeljnog resursa društva, te značenju preobrazbe knjižnica od tradicionalnih institucija - depozitorija građe u novi lik suvremene knjižnice - aktivnog činioca ukupnog razvoja društva u saopćenju se promatraju karakteristike i stanje mreže knjižnica Sveučilišta u odnosu na:

1. karakteristike okruženja u kojem one djeluju, tj. za čije potrebe one djeluju,
2. karakteristike knjižnica/jedinica mreže, pri čemu se uvažavaju samo dva osnovna aspekta djelovanja:
   - BI infrastruktura (prostor, oprema) i
   - BI potencijal (građa, tj. knjižni fondovi, kadrovi), i
3. stupanj razvoja BIS-a Sveučilišta.

Provedena analiza trebala je pružiti odgovor na pitanje: da li postoje osnovne pretpostavke (infrastrukturalne, organizacijske, sistemske) za uspješno izvršavanje kompleksnih zadataka knjižnica u njihovom djelovanju za potrebe znanstveno-istraživačkog i stručnog rada. Odgovor na većinu postavljenih upita je gledajući stanje bibliotečne djelatnosti Sveučilišta u cjelini pretežno negativan.

Mrežu knjižnica Sveučilišta sačinjava 17 visokoškolskih i specijalnih knjižnica (10 visokoškolskih, 6 specijalnih/znanstvenih i 1 općeznanstvena), koje djeluju za potrebe cca. 6.500 studenata i 460 predavača i drugih znanstvenih radnika, te zajednički raspolažu fondom od 363.000 sv. knjiga (broj knjiga po studentu se kreće u rasponu od 3,1 /FGZ/ do 29,3 /Ped. fak./ i cca. 26.000 sv. periodike (u 1.790 naslova od kojih cca. 700 naslova stranih periodičnih publikacija). Fondovi ostale građe (NBM, AV građa, mikroforme i sl.) postoje samo u ograničenom broju u 3 knjižnice. Podaci o prinovljenoj gradi ukazuju na kontinuirano opadanje broja novonabavljene građe, iako se sredstva za nabavu povećavaju i za 500 indeksnih poena. Sve knjižnice raspolažu s tek cca. 3.800 kvad. metara prostora i 404 mjesta u čitaonicama. Kadrovska struktura je izrazito nepovoljna, pa su zahtjevi postojećih minimuma jugoslavenskih standarda za ove knjižnice realizirani tek s 69% (ukupno je zaposleno 49 stručnih radnika). Kadrovski problemi su potencirani i još uvijek neriješenim statusom dijela bibliotečnih radnika.

U odnosu na pitanje formiranja i djelovanja BIS-a Sveučilišta prisutna su dva osnovna problema:

1. (ne)funkcioniranje GISKO kao središnje sveučilišne knjižnice,
2. većina ostalih knjižnica također ne djeluju kao komunikacijska središta znanstvenih, obrazovnih i ostalih informacija RO u okviru kojih djeluju.

Napomena: svi podaci su za 1986. god.

Nada Bojanić

GISKO, Osijek

DJELATNOST ODJELJENJA ZA OBAVEZNI PRIMJERAK SRH GRADSKE I SVEUČILIŠNE KNJIŽNICE OSIJEK

Pod pojmom obavezni primjerak podrazumijevaju se '... oni primjerci tiskanih i drugim putem umnoženih stvari koje određenim knjižnicama dostavlja autor ili nakladnik ili tiskarsko poduzeće', a čije je dostavljanje regulirano Zakonom.

Prvenstveni zadatak obaveznog primjerka je zaštita cjelokupne tiskarske produkcije jednog kraja ili zemlje, te on predstavlja dokument o autorskoj, nakladničkoj ili tiskarskoj djelatnosti kraja ili zemlje, ali ujedno i osnov za izradu centralnog kataloga, značajan je izvor znanstvenih, stručnih, tehničkih, kulturnih i drugih informacija, te na taj način izravno pomaže razvoju nauke i kulture itd.

Odlukom Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu Gradskoj knjižnici Osijek je 1961. god. dodijeljen obavezni tiskarski primjerak SRH s obrazloženjem da osim Zakonom određenih zadataka vrši i ulogu osnove budućeg znanstvenog djelovanja Knjižnice. Fond građe OP organiziran je kao zasebna cjelina - Odjeljenje za obavezni primjerak SRH u kojem se odvijalo potpuno bibliotečno poslovanje: tehnička i stručna obrada, te pohrana i zaštita bibliotečne građe.

U razdoblju od 1961.-1975. god. Odjeljenje se uglavnom bavilo primarnim zadatkom - obradom i čuvanjem građe, dok je rad s korisnicima bio mali.

Ulaskom Knjižnice u sastav Sveučilišta u Osijeku 1975. god. mijenja se i uloga i zadaci, te funkcije Odjeljenja za obavezni primjerak SRH, što se odražava i na novu organizaciju rada. Kao najznačajniji fond znanstvene i stručne literature Knjižnice Odjeljenje se sve više orijentira na zadovoljavanje neposrednih zahtjeva i potreba novih korisnika - studenata, profesora i znanstvenih radnika Sveučilišta. Organizira se i razvija informativna služba sa zadatkom da odgovori na specifične zahtjeve korisnika, priređuje literatura za stručne teme, maturalne, seminarske, diplomske, magistarske i druge radove, a razvijaju se i drugi oblici rada u cilju boljeg informiranja korisnika (izložbe, tematski popisi i dr.).

Iskustva u formiranju informativne službe prenose se na druga posudbena odjeljenja Knjižnice, prvenstveno na Posudbeno odjeljenje za odrasle, koje se u skladu s razvojnim planovima Knjižnice počinje razvijati kao općeznanstvena knjižnica s težištem na stručnoj literaturi za potrebe Sveučilišta. Pokreće se i izdavanje Biltena prinova stručne literature.

Danas Odjeljenje za obavezni primjerak SRH raspolaže ukupnim fondom od 100.861 bibliotečnih jedinica (knjiga, neknjižne i druge građe), razvijajući svoju djelatnost u okviru primarnih zakonskih zadataka i obaveza na obradi, pohrani i zaštiti depozitnog primjerka tiskane građe s područja SRH, kao i vršenja informativne službe za potrebe svih vrsta korisnika u koordinaciji s drugim odjeljenjima Knjižnice, a naročito s Posudbenim odjeljenjem za odrasle.
Djelatnost Odjeljenja otežavaju posebno slijedeći problemi:

- nedostatak prostora za smještaj građe,
- nedostatak kadrova,
- nedostatak sredstava za potrebe uveza i zaštite građe,
- neažurnost u dostavi građe kao i listića centralizirane obrade od strane NSB Zagreb,
- neselektivnost u distribuciji građe, naročito periodike i dr.

Najveći problem u radu Odjeljenja predstavlja činjenica da izdavači u posljednje vrijeme sve više svojih izdanja tiskaju izvan naše republike, te bi postojeći Zakon koji regulira dostavu obaveznog primjerka trebalo nadopuniti obavezom izdavača da određenim Knjižnicama dostavi i izdanja tiskana izvan naše Republike.

Vera Erl

Pedagoški fakultet, Osijek

BIBLIOTEČNO-INFORMACIJSKI ODSJEK PEDAGOŠKOG FAKULTETA OSIJEK U FUNKCIJI STRUČNOG, ZNANSTVENOG I ISTRAŽIVAČKOG RADA

Za ostvarivanje odgojno obrazovne funkcije Pedagoškog fakulteta za odgoj i obrazovanje studenata, za samostalno učenje, za individualne stvaralačke sposobnosti studenata, za stručno-znanstvene informacije za istraživačke projekte, neophodni su različiti **izvori informacija**. Bibliotečno-informacijski odsjek (u daljnjem tekstu Biblioteka) Pedagoškog fakulteta je jedan od segmenata u stručnom, znanstvenom, nastavnom i istraživačkom procesu pomoću kojeg dolazimo do takovih informacija.

U suvremeno organiziranoj nastavi Biblioteka ima istaknuto mjesto u odgojno-obrazovnom radu. Po svojim općim zadacima Biblioteka je u službi cjelokupne nastave i ima veze sa svim nastavnim predmetima. Program Biblioteke treba priznati kao važan dio izvora obrazovne snage u nastavi, kao i znanstveno-istraživačkom radu.

Po svojoj znanstveno-nastavnoj organiziranosti i razvijanju humanističkih, prirodnih i pedagoških studija, Pedagoški fakultet postaje vrlo brzo kompleksno struktuirana visokoškolska organizacija. Zadatke koje treba ispuniti postavlja određeni stručni, znanstveno-nastavni i istraživački potencijal Fakulteta.

Biblioteka Pedagoškog Fakulteta je specifična i dovoljno osebujna po svojoj konstituciji, po svojim značajkama i određenjima od predškolskog odgoja do postdiplomskih studija i istraživačkih projekata te joj treba pristupiti kao jedinstvenom kompleksu. Zadatak je Biblioteke da doprinese kvaliteti obavljanja obrazovne i znanstveno-istraživačke funkcije Fakulteta, te u tu svrhu treba osigurati razinu organiziranosti, opremljenosti i kadrovske osposobljenosti biblioteke. Sve nas ovo navodi na primjenu suvremenih metoda i tehnika u prikupljanju, obradi i diseminiranju informacija, a što je omogućeno razvojem kompjuterskih i drugih tehnika. Oprema, metode i sredstva koja koristimo u diseminiranju informacija pokazuju da smo ipak u začecima suvremenog načina informiranja.

Povećane potrebe za različitim vidovima informiranja i dobivanja adekvatnih odgovora na pitanja u znanstveno-nastavnom procesu i istraživačkom radu, traži od biblioteke i postavlja bibliotekarima veće zahtjeve za servise informacija. Nameće nam se svima kao imperativ funkcioniranje bibliotečno-informacijskog sistema, a što bi omogućilo dostupnost svim relevantnim informacijama, bez obzira u kojem obliku i na kojem mediju. Jedan od segmenata BIS-a SRH je i Biblioteka PF-a, koja je dužna da izvrši svoj dio zadataka potreban za uključivanje u sistem BIS-a.

U svom radu bibliotekari Pedagoškog fakulteta nisu mogli izostaviti još jednu obavezu, koja je proistekla upravo iz specifičnosti obrazovanja, a to je bibliotečna edukacija korisnika studenata. Studenti Pedagoškog fakulteta su uglavnom budući nastavni kadrovi, koji prenoseći svoja znanja odgajaju, obrazuju i formiraju lik budućeg građanina naše socijalističke zajednice.

Edukacija studenata u smislu bibliotečno-informacijskog i znanstveno-istraživačkog rada:

- uvođenje studenata u izvore znanja u bibliotečno-informacijskoj djelatnosti,
- osposobljavanje za znanstveno-istraživački rad,
- osamostaljivanje u radu.

Edukacija prolazi kroz dvije faze:

a) kolektivna (grupna),
b) individualna.

Iako bibliotekar u svom radu permanentno pomaže korisnicima u savladavanju tehnika samostalnog rada u snalaženju, korištenju i pronalaženju svih vrsta informacija, edukacija korisnika - studenata trebala bi naći svoje mjesto kao predmet planiran u nastavnim sadržajima, jer bi sigurno olakšali samom studentu u stručnom radu i pripremali ga za stručni i eventualno znanstveno-istraživački rad.

Za realizaciju navedenih stručnih sadržaja potrebno je osigurati više prostora, razinu organiziranosti, opremljenosti, kadrovske osposobljenosti, te pravno regulirati - osuvremeniti Zakon o bibliotekama kao i odgovarajuće standarde.

Mr. Katica Ivić

Ekonomski fakultet, Osijek

BIBLIOTEKA EKONOMSKOG FAKULTETA U FUNKCIJI STRUČNOG, ZNANSTVENOG I ISTRAŽIVAČKOG RADA

Osnovni cilj jednog bibliotečno-informacijskog sistema bio bi u tome da najširem krugu korisnika efikasno omogući dostupnost informacijama i dokumentima, bez obzira na to gdje su izvorno obrađeni i pohranjeni, te brzi i djelotvoran protok informacija i dokumenata. Takav sistem moguće je izgraditi jedino postupnom preobrazbom sadašnjih biblioteka, informacijskih, dokumentacijskih i sličnih (INDOK) centara u bibliotečno informacijske centre koji će ujedinjavati bibliotečnu i informacijsko-referalnu djelatnost, razmjerno svojoj korisničkoj populaciji.

Ekonomisti u osnovi trebaju dvije vrste informacija:

- informacije o rezultatima novih istraživanja,
- informacije o već prihvaćenim spoznajama.

Rezultati novih istraživanja najčešće se prenose osobnim komuniciranjem. Slijedeći korak nakon istraživačkog rada je objavljivanje rezultata istraživanja (u obliku studija, projekata, ili u časopisima). Kako u ekonomiji, jednako kao i u ostalim znanostima, rezultati istraživanja čine najveći dio novih istraživanja, a objavljuju se u različitim oblicima (knjige, časopisi, studije, projekti, izvještaji).

Pretraživanje literature polazi od općih izvora, kao što su enciklopedije, a nastavlja se preko knjiga i članaka u časopisima, do magistarskih i doktorskih teza, kongresnih izvještaja i patenata, dakako svih onih materijala koji su u što užoj vezi s našom problematikom, ali i onih koji bi nas mogli približiti rješenju.

Kako istraživanje napreduje, formulacija istraživačkog problema postaje specifična. Efikasnost pretraživanja proporcionalna je sistematičnosti literaturnog pretraživanja.

Mr. Marija Koški

SAPONIA, Osijek

ULOGA SAPONIJSKE BIBLIOTEKE U ZNANSTVENO-ISTRAŽIVAČKOM RADU

Jedan od uvjeta za obavljanje znanstveno-istraživačke djelatnosti je postojanje sistema znanstvenih i tehničkih informacija kao bitne podloge za znanstveni rad Razne vrste publikacija preko sistema znanstveno tehničkih informacija - biblioteke, povezuju autore/stvaraoce informacija sa korisnicima informacija.

Saponijska biblioteka osnovana 1952. godine unutar istraživačkog Instituta /danas radne zajednice/ godinama popunjava svoj fond različitim vrstama publikacija: knjigama, časopisima, novinama, standardima, patentima i ostalim dokumentacijskim materijalom i osigurava povezivanje s drugim sistemima znanstveno-tehničkih informacija. Tako se Saponijska biblioteka kao specijalna biblioteka u sastavu RO materijalne proizvodnje uključila u bibliotečno-informacijski sistem općine Osijek i šire u BIS SRH onakav kakav je u sadašnjoj fazi razvoja, a kao biblioteka čiji fond čine pretežno znanstvene i tehničke informacije uključila se u sistem znanstvenih i tehničkih informacija:

- evidencijom svojih naslova periodike u CKP SRH
- uvrštenjem podataka o biblioteci u publikaciju 'Pregled INDOK službi i specijalnih biblioteka u SRH'
- korištenjem Službe znanstvenih informacija NSB-a /kompjutersko pretraživanje patentnih baza podataka, međubibliotečna posudba i sl./
- korištenjem usluga Referalnog centra Sveučilišta u Zagrebu /kompjutersko pretraživanje kemijskih, bioloških i inžinjerskih baza podataka/, te
- davanjem zahtjeva za rešerširanje patentnih spisa Saveznom zavodu za patente u Beogradu.

Saponijsku biblioteku koriste uglavnom istraživači i inovatori sa ciljem povećanja znanja kroz različite oblike izvora informacija ovisno o programu znanstveno-istraživačkog rada. Uvjet za povećanje znanja je i poznavanje stranih jezika kako bi se mogli pratiti stručni i znanstveni časopisi tehnički i tehnološko naprednijih društava. Bez praćenja domaće i strane literature nezamisliv je pristup bilo kojem istraživačkom zadatku iz oblasti znanosti, tehnike i tehnologije.

Što se knjiga tiče znamo da one daju zaokruženo znanje iz određene oblasti ali ne i najnovija dostignuća. Nova saznanja nalaze se u člancima objavljenim u stručnim i znanstvenim časopisima, a rezultati koji proizlaze iz istraživačkog rada pojavljuju se najprije u patentnoj literaturi. Dakle, patenti predstavljaj najpovoljniju mogućnost da budemo uvijek u toku sa spoznajama o najnovijim tehnologijama, jer tehnološko znanje publicirano u istraživačkim stručnim časopisima kasni za onim iz patenata 2 do 4 godine, a ono publicirano u knjigama obično 10 i više godina, pa time biva znatno zastarjelo.

Osim nabrojanih izvora informacija gdje pojedinac povećava i osvježava svoje znanje:

- čitanjem stručnih knjiga
- praćenjem stručnih i znanstvenih časopisa
- proučavanjem patentne dokumentacije,

povećanje znanja istraživača i stručnih radnika nastaje i u sljedećim pojmovima pojavnim oblicima:

- prisustvovanjem stručnim i znanstvenim skupovima, savjetovanjima, kongresima, seminarima i slično
- razgledanjem na sajmovima i izložbama
- studijskim obilascima srodnih firmi
- specijalizacijama
- postdiplomskim studijama
- izradama magistarskih radova i doktorskih dizertacija itd.

Prema tome nakon školskih oblika obrazovanja: osnovnog, srednjeg, višeg i visokog, treba tražiti, naći i realizirati puteve i načine za uključivanje znanja istraživača, pronalazača i stručnih radnika u aktivne proizvodne procese. Treba stalno prema sposobnostima i stručnim naklonosti osposobljavati zainteresirane stručnjake i znanstvene radnike kako bi procesi tehnološkog razvoja mogli biti trajni i sve intenzivniji, jer bez permanentnog obrazovanja i samoobrazovanja nema suvremenog tehnološkog napretka.

Biblioteka je u tom procesu našla svoju ulogu, da obilno prikuplja informacije, kako bi istraživače brzo, redovno i što potpunije informirala o razvoju znanost i tehnike kod nas i u svijetu.

Mr. Vesna Burić

Muzej Slavonije i Baranje, Osijek

STRUČNI, ZNANSTVENI I ISTRAŽIVAČKI RAD U 'KNJIŽNICI MUZEJA SLAVONIJE' OSIJEK

'Knjižnica Muzeja Slavonije' (KMSO) je specijalna knjižnica u sastavu (Muzeja Slavonije Osijek). KMSO je samostalni odjel Muzeja.

Knjižnica Muzeja Slavonije je opća znanstvena knjižnica s gradom pretežno humanističkog usmjerenja.

KMSO po gradi dijelimo:

- Knjižnica Muzeja Slavonije Osijek kao jedan od samostalnih odjela Muzeja = sadrži muzealije, gradu po kojoj funkcionira kao muzej knjiga, drugih tiskovina i sličnog. Sadrži i posebne zbirke.
- Zavičajna zbirka i knjižnica = sadrži sve tiskovine i sl. gradu od početka tiskarstva u Osijeku - 'Essekiana' 1735-1988.godine. Dijelomice: 'Slavoniana', 'Zbirka Baranje'. Sadrži i posebne zbirke.
- Stručna knjižnica Muzeja = sadrži prateću stručnu literaturu, pretežno humanistiku (naročito izdašno za struke zastupane u kompleksnom muzeju).

Hemeroteka MSO - samostalni odjel Muzeja = sadrži pretežno zavičajnu gradu. Sadrži i posebne zbirke.
Fototeka MSO - samostalni odjel Muzeja = sadrži pretežno zavičajnu gradu, te dokumentarističku gradu o djelatnosti Muzeja.

Povijest KMSO
- seže do osnutka Muzeja, u 1877. godinu, i od tada se razvijaju, sada već više od 110 godina zajedno. Prvotno su sve muzealije i literatura bili čuvani i obrađivani zajedno, da bi dolaskom posebnih voditelja bili izdvojeni u posebne odjele u kompleksnom Muzeju: Knjižnica 1941. godine, voditelj dr. Danica Pinterović; Hemeroteka 1946. godine, voditelj Ivan Medved; Fototeka 1943, voditelj Jovan Gojković.

Obrađenost - građe, pojedinih zbirki i cjelina, veoma je različita. Osnovno je sva građa razvrstana, kronologijski ili tematski, uz ogromni nedostatak prostora i opreme. Monografijske publikacije i periodika kataloški su obrađeni (abecedni, stručni, mjesni katalog), Glazbena zbirka (abecedni, stručni), Novine (abecedni), Zavičajna zbirka Essekiana-knjige, izvještaji (kronološka tiskana bibliografija 1742- 1978, s kazalima). Smještaj knjiga i periodike je po tekućem broju.

Daljnja popuna fondova u nekim slučajevima je završena, ili ograničena (fizički vijek tvorca fonda, raritetnost i sl.). Osnovni fondovi knjiga, periodike, zavičajne građe veoma se izdašno i dalje popunjavaju - među-bibliotečnom zamjenom, darom, propagandom, otkupom (naročito fondovi stručne literature i periodike, domaće i strane).

Problem daljnjeg rada je prvenstveno prostor (ogromni nedostatak, zagušenost i ruševnost objekta), kadrovi (samo 1 viši kustos/bibliotekar na preko 110.000 sv. knjiga i ostale građe), te nedostatak financija (neimanje opreme, uvjeta, prostora, kadrova,...).

Stručni, znanstveni, istraživački rad imao bi idealne uvjete kada ne bi bilo navedenih problema - nedostatka prostora, kadrova i financija. KMSO kao najveća muzejska knjižnica na slavonsko-baranjskom području, te u cijeloj sjevernoj Hrvatskoj, svojim fondovima vezanim uz problematiku kompleksnog muzeja, ujedno je i najveća znanstvena knjižnica (pretežno humanistika) sjeverno od Zagreba.

- Stručni rad pretežno ovisi o vlastitim stručnjacima - tekuća obrada građe, registriranje pojedinih fondova i zbirki, izrada retrospektivne bibliografije zavičajne građe. Stručna praksa učenika i studenata, tematski prilozi za referate, maturalne i diplomske radove, ispite. Publiciranje u novinama i str. periodici.

- Znanstveni rad - vlastitih stručnjaka, znanstvenih radnika - proučavanje i usporedbe građe, sudjelovanje stručnjacima i gradom u znanstvenim projektima. Objavljivanje Osječke bibliografije, povijesti tiskarstva, publiciranje pojedinih zbirki. Na temelju građe izradba magistarskih radova i disertacija, znanstvenih saopćenja.

- Istraživački rad - vlastitih stručnjaka uz suradnju i pripomoć stručnih kolega, imalaca fondova - sakupljanje i razvrstavanje građe po određenim temama, uključivanje građe tudih fondova. Istraživačka djelatnost koja rezultira brojnim izložbama, katalozima, i sl.

Marija Bajt

Narodna knjižnica i čitaonica, Slavonska Požega

ZNAČAJ STUDIJSKOG ODJELA U OKVIRU NARODNE KNJIŽNICE I ČITAONICE U SLAVONSKOJ POŽEGI

Broj i vrijednost sačuvanih raritetnih knjiga u požeškim knjižnicama govori nam o njihovom ranom osnivanju, a brojna imena njihovih osnivača i pobornika o stoljećima znanosti u tom kraju.

Knjiga je već od 13. stoljeća prisutna u požeškoj prošlosti, a 1845.godine osnivanjem društva Narodna čitaonica utemeljena je današnja Narodna knjižnica i čitaonica.

Od 1981.godine knjižnica proširenjem dobiva novi prostor od koga je na 24 metra kvadratna otvoren Studijski odjel u kom je smješteno oko 4000 naslova. To su uglavnom enciklopedije, leksikoni, rječnici, priručnici iz svih područja znanosti, mape, atlasi, antologijska izdanja, monografije i vrijedne knjige koje po svom sadržaju ili vrijednosti nisu za posudbu izvan ustanove.

U prosjeku, Studijski odjel godišnje koristi oko 700 korisnika. Od toga je 60 % učenika, 10 % studenata, 15 % službenika, 2 % radnika i 13 % ostalih profila.

U zahtijevima korisnika na referate i seminarske radnje otpada 40 % zahtijeva, na maturalne radnje 20 %, na diplomske radnje 8 %, na stručne ispite 2 % i na osobni interes korisnika 30 % zahtijeva.

U okviru svakodnevnih zahtijeva korisnici su pokazali podjednak interes za prirodne i društvene znanosti, dok je u posljednje dvije godine nešto veći interes za područje industrije i tehnike.

Informacije koje možemo dati u okviru Studijskog odjela u velikoj mjeri ovise o tipu biblioteke kojoj pripadamo, a to je Narodna biblioteka.

Studijski odjel pokušavamo specijalizirati prema granama znanosti i vrsti korisnika kojima je posebno namijenjen, te ravnopravno pratiti obrazovnu funkciju škole kojoj smo svojevrsna nadopuna.

Kako nam je jedna od najvažnijih dužnosti pružanje informacija, trudimo se da informacija bude ažurna i potpuna. Jakoder nastojimo da neodgovorenih pitanja bude što manje, pa praznine u vlastitom fondu popunjavamo međubibliotečnom posudbom. U prosjeku godišnje imamo oko 100 zahtjeva od kojih 70 % bude pozitivno riješeno i to u vrlo kratkom roku. Posebno dobru suradnju imamo s Gradskom bibliotekom u Slav. Brodu i knjižnicom 'MEDVEŠČAK' u Zagrebu, a prema potrebi surađujemo s mnogim bibliotekama širom zemlje.

U okviru Studijskog odjela nalazi se i Čitaonica koja kao kulturna ustanova u gradu aktivno sudjeluje u svim važnim događajima javnoga života (izložbe, predavanja, tribine ...).

Čitaonički prostor loše radi jer je slabo opskrbljen periodikom, a niti najbolja usluga bibliotekara ne može popuniti nedostatke većeg broja naslova.

Posebnih sredstava za nabavu knjiga u Studijskom odjelu nema; nabava knjiga utapa se u nabavu knjiga za cijelu knjižnicu, iako vodimo računa da se u okviru inače skromnih sredstava u odnosu na potrebe knjižnice nabavljaju priručnici s najširom primjenom.

U okviru Studijskog odjela nalazi se dio Cirakijeve biblioteke i Zavičajna zbirka tzv. Posegana u kojoj nastojimo sustavno prikupljati sve vezano za naš grad i ljude.

U okviru zahtijeva naših korisnika 30 % godišnjih zahtijeva vezano je upravo uz građu Zavičajne zbirke.

Iako u požeškoj sredini ne nailazimo na pravo razumjevanje za bibliofilski i bibliotekarski rad, koji se ustvari odvija negdje na marginama društvene zbilje, ovaj rad Studijskog odjela, višegodišnjim naporima i materijalnom potporom mogao bi prerasti u pravi znanstveno-istraživački centar objedinjavanjem i sređivanjem triju vrijednih biblioteka :

1. bogate i vrijedne biblioteke Franjevačkog samostana
2. isto tako bogate i vrijedne Profesorske knjižnice požeške Gimnazije i
3. Studijskog odjela Narodne knjižnice i čitaonice u Slav.Požegi.

Antonija Kukuljica

Narodna biblioteka, Vukovar

STRUČNI STUDIJSKI RAD U OKVIRU RADA STUDIJSKE ČITAONICE PRI NARODNOJ BIBLIOTECI VUKOVAR

Struktura korisnika studijske čitaonice je veoma raznolika, ali se njihovi zahtjevi mogu podijeliti na dvije osnovne grupe:

- zahtjev za određenom informacijom (podatkom),
- zahtjev za pomoć pri traženju neke publikacije,

odnosno, imamo četiri skupine upita:

- zahtjev za usmjeravanjem,
- jednostavna pitanja,
- specifična pretraživanja,
- istraživanja.

Zbog raznovrsnih potreba svojih korisnika, kao i zbog nejasnoće tih zahtjeva, bibliotekar mora sa svakim korisnikom obaviti kraći razgovor u kojem će:

- iscrpno ispitati korisnika i utvrditi koje informacije traži,
- objasniti pitanje i upit prevesti u oblik primjeren informativnom sistemu biblioteke,
- utvrditi opseg, razinu i kompleksnost materijala koji je potreban korisniku.

S obzirom na vrstu upita korisnik dobiva:

- odgovor na konkretno pitanje - činjenični podatak iz različitih priručnih publikacija (sekundarnih izvora informacija),
- pretraživanje literature - kada korisnik traži opširnije podatke o nekom predmetu, bibliotekar vrši pretraživanje literature, ili daje informaciju o svim publikacijama koje biblioteka posjeduje u vezi tog predmeta.

Fond studijske čitaonice broji 4487 monografskih i 13 periodičnih publikacija. Struktura fonda po UDK grupama:

- grupa 8 sa 2028 publikacija čini preko 40% cijelog fonda,
- referentna zbirka sa 560 publikacija čini blizu 15%,
- grupa 7 - 470 publikacija - 10%,
- grupa 3 - 13%,
- dok grupe 5 i 6 zajedno čine svega 9% fonda.

Sve su publikacije obrađene po svim bibliotečnim pravilima, a izrađeni su abecedni, stručni i predmetni katalozi. Naročito je značajan rad na stvaranju predmetnog kataloga, jer je on nezamjenjivo pomagalo informatoru u pružanju brze i neposredne informacije o prikupljenoj literaturi za određeni predmet. Bibliotekar svaku bibliografsku cjelinu analizira i zatim stvara odrednice i pododrednice za potpunu cjelinu ili njene dijelove, a također i prateći uputno-informativni sistem.

Uz predmetni katalog monografskih, postoji i predmetni katalog periodičnih publikacija, gdje se odabrani članci i prilozi samostalno popisuju i za svaki članak utvrđuje se odrednica i izrađuje se posebna kataložna jedinica.

Vođenje statistike korisnika i korištenja fonda daje nam korisne podatke o stvarnim korisnicima i korištenju fonda, što je vrlo važno poznavati zbog osmišljene nabavne politike. Analizirajući četverogodišnji rad studijske čitaonice, utvrdili smo da su naši stvarni korisnici učenici i studenti sa 75-85% učešća, dok radnici i ostali korisnici čine 15-20% svih korisnika.

Statistika korištenja fonda nam pokazuje da je broj upita iz područja prirodnih i primijenjenih znanosti iz godine u godinu rastao, tako da je od početnih 10% svih upita, sada dostigao 35%, a iz UDK grupe 8 broj upita konstantno opada.

Uz stvarne korisnike studijske čitaonice, moramo imati na umu i naslućene korisnike, a to su svi ostali korisnici - članovi biblioteke koji koriste ostale fondove, ali još ne i fond studijske čitaonice, a isto tako trebamo razmotriti i statistiku korištenja fonda na drugim odjelima u biblioteci.

U strukturi našeg fonda uočavamo deficitarnost nekih znanstvenih područja, što nam je važan orijentir u planiranju nabave. U slučajevima kada, nakon pretraživanja raznih mogućih izvora informacija, utvrdimo da biblioteka ne posjeduje relevantne i valjane informacije na korisnikov upit, takav se upit uvodi u posebnu kartoteku deziderata, koju zatim konsultiramo pri planiranju nabave. Ako su korisniku neke publikacije koje biblioteka ne posjeduje potrebne hitno, vršimo međubibliotečne pozajmice s većim matičnim (regionalnim i republičkim) bibliotekama.

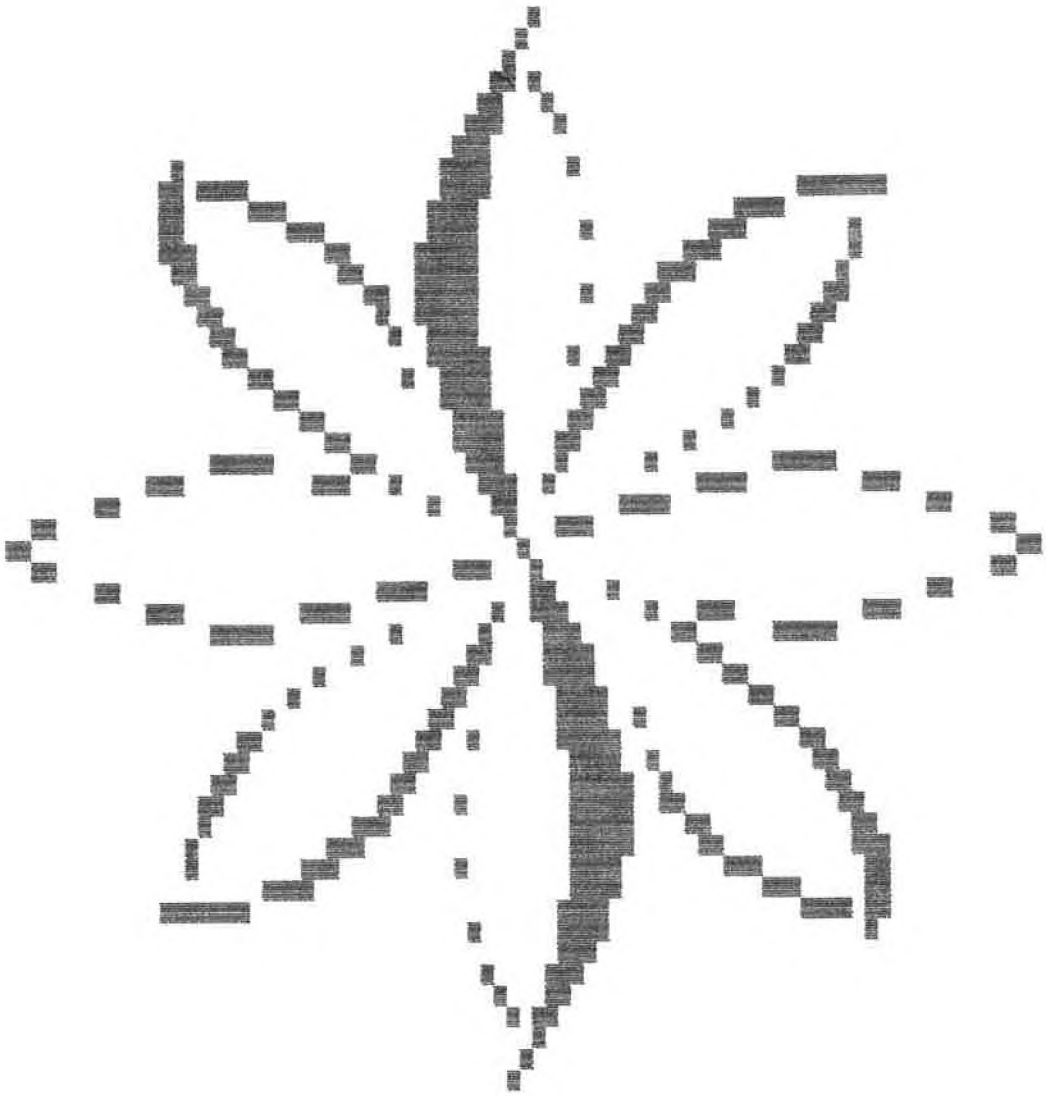

SAPONIA